

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

**ROMAIN
GARY**
**MARELE
VESTIAR**

Traducere din franceză și note de
ADINA DINIȚOIU

HUMANITAS
fiction

Lui Lesley Blanch Gary

- Sărmanul meu prieten, dar ce vrei să demonstrezi?
- Nu vreau să demonstrez nimic. Vreau numai ca urma pașilor mei să rămână.
- La ce va folosi ea, bătrân necugetat?
- Ca alții să nu mai vină după noi. Va fi de folos tuturor celor care nu ne vor mai călca pe urme. Amintește-ți, stăpâne: omenirea e o patruză rătăcită.
- E, într-adevăr, prea târziu? Chiar nu mai poate să se întoarcă din drum?
- Nu. Se trage din spate.
- E nespus de trist! O persoană atât de bătrână!

Tulipe

PRIMA PARTE
RATONII

I

Dl Jean, zis și „Marius“, purta o bască, o scurtă de piele și bocanci zdraveni. Avea ochi căprui frumoși, puțin triști și mesteca mereu un fir de iarbă, cu un aer visător. Purta pe piept numeroase decorații: crucea de război 1914–1918, crucea de război 1939–1940, medalia Rezistenței, cea a combatanților voluntari, Recunoștința franceză – atârnav toate pe scurta lui de piele și făceau zgomot când mergea cu pas grăbit. Nu l-am cunoscut bine – veneam din Véziers pentru a participa la înmormântarea tatălui meu și urma să plec, cincisprezece zile mai târziu, la Paris –, dar parcă așa îl văd și acum: cu firul de iarbă în colțul buzelor și cu mitraliera sub braț – o lua peste tot cu el de când soldații FFI¹ primiseră ordinul de a depune armele. După înmormântare, am făcut o plimbare în cimitirul Vieuxgué.

— Nu vă faceți griji pentru mine, i-am spus. O să mă descurc.

Dl Jean a clătinat din cap.

— Tatăl tău n-a prea avut noroc, a zis el.

---

1. Les Forces Françaises de l'Intérieur (FFI) – forțele militare ale Rezistenței franceze în timpul ocupației naziste, în cel de-al Doilea Război Mondial.

— Nu prea, i-am răspuns.

— Să cazi așa, în ultima zi... Eram lângă el. Aș fi putut să fiu eu în locul lui.

— Ghinion, am repetat.

A suspinat.

— Tatăl tău a fost un erou.

Vocea i-a tremurat puțin. Avea un puternic accent din Marsilia. S-a oprit și s-a întors spre mine.

— I-am promis că o să am grijă de tine, băiete. Vrei să vii cu mine la Marsilia? Uite, te adopt.

— De ce mijloace materiale dispuneți? l-am întrebat.

A părut surprins.

— Văd că trebuie să mă apăr. Am un magazin de tricotaje. Nu e mare lucru, desigur, dar poți trăi din asta.

— Aveți mașină?

— Ei, nu.

— Și ce vârstă aveți exact?

— Am trecut de cincizeci de ani.

L-am privit cu răceală.

— Nu se poate spune că v-ați descurcat prea bine în viață.

Și-a lăsat capul în jos.

— Nu prea, a recunoscut el. Dar nu contează numai banii.

Am ridicat din umeri.

— Așa se spune mereu când ai ratat lovitura.

Am mai făcut câțiva pași printre morminte. Dar nici unul nu mai avea tragere de inimă. Se sfârșise totul între noi, și el o știa.

— Mă duc să văd ce e la popotă...

A plecat, cărând după el mitraliera. N-a mai abordat subiectul și s-a străduit să mă evite, ca și cum îi era puțin teamă de mine. În zilele următoare, de altfel, a fost foarte ocupat. Veniseră să-i ia pușca-mitralieră. Se pare că avusese loc o discuție în privința lui la guvern, și guvernul hotărâse că dl Jean, zis și „Marius“, trebuia să-și predea mitraliera. A apărât-o cu înverșunare. A urlat, a amenințat, s-a bătut cu pumnul peste medaliile din piept, care zornăiau întruna, și a alergat de la un birou la altul, strângându-și în brațe mitraliera. Făcea peste tot o impresie foarte proastă. Un apucat, ziceau. I-au luat, politicos, dar ferm, pușca din brațe. Nu mai eram în Vestul Sălbatic, i-au explicat, insistând apăsător pe cuvântul „mai“. Rezistența se terminase, la fel și eliberarea: venise acum rândul adevăraților soldați. Totul revenea la normal, ce să mai. Războiul aproape se terminase, nemții fugeau, urma să avem, în sfârșit, o armată adevărată. Nu mai trebuia acum să ne jucăm cu armele de foc. De altfel, dl Jean, zis și „Marius“, avea un dosar, și noua autoritate militară recuperată urma să se aplece asupra acestui dosar cu sollicitudine. Era vorba, în acest dosar, de atacuri cu mână armată – să trecem peste –, de trenuri cu marfă oprite și jefuite – să trecem și peste asta –, de bănci jefuite – hm, hm! –, și mai ales de câteva execuții sumare – firește, nu era vorba de a acuza Rezistența în general, a avut și ea martirii și eroii ei, dar, în sfârșit, vor trebui văzute toate acestea de aproape, filtrate, cernute cu atenție, mitul va trebui decantat și stabilite de acum încolo anumite responsabilități... Dl Jean a insultat un ofițer de stat-major și a căzut la pat. A zăcut opt zile la spitalul militar. Mă duceam să-l

văd, însoțit de Roxane, cățelușa pe care o moștenisem de la tatăl meu: făcuse trei ani de rezistență împreună cu el. Îl vizitam din politețe, dar și pentru că îmi plăcea să-i văd figura descumpănită.

— Ah, ticăloșii, repeta el tot timpul. Ne-au învins, hm?

— Dar știi că aveți o față... îi ziceam.

Se uita în tavan, se foia în pat și transpira.

— Va trebui să ducem lupta pe plan politic, începea el să bată câmpii.

— Desigur, desigur.

Îmi arunca o privire înfrigurată.

— Încă nu s-a terminat, băiete, nu-i așa? Nu ne-au dus încă de nas cu totul, nu?

— Nu, nu încă, l-am asigurat.

Îmi apucase mâna.

— Tatăl tău n-a murit degeaba, nu?

— Ba da, ba da, l-am asigurat.

Aveam atunci paisprezece ani și eram plin de speranță.

II

Dl Jean a ieșit din spital slăbit și albit. Autoritatea militară hotărâse să claseze pentru moment dosarul lui de membru al Rezistenței. Faptele reținute împotriva lui puteau primi, firește, interpretări diferite. Lipsa o anumită perspectivă, trebuia să aștepți încă puțin pentru a ști ce să gândești: orizontul se va lărgi, într-un final, și lucrurile vor reveni atunci la adevăratele lor proporții.

Dl Jean, zis și „Marius“, a fost totuși demobilizat, în mod politic, dar ferm: războiul era pe punctul de a se încheia, nu mai era rost de glumă. În general, lucrurile se aranjau. Oamenii începeau să reconstruiască. Apăreau deja primele filme americane, președintele Consiliului anunța că urma, în sfârșit, să vedem *Pe aripile vântului*, cu Clark Gable și Vivian Leigh. Începeam să aflăm numele noilor noastre vedete: Lauren Bacall, Greer Garson, Humphrey Bogart. Prizonierii de război se întorceau acasă fără să se plângă prea mult. Sufla un vânt de libertate, pe piața neagră puteai găsi orice. Tatăl meu a primit medalia Rezistenței cu titlu postum, cu rozetă cu tot: prefectul mi-a atârnat-o pe piept, în Piața Gambetta. Era emoționat și vorbea cu o voce răgușită în numele președintelui Republicii provizorii. Mi-a spus că țara mă lua sub aripa ei, că își plătea astfel datoria față de tatăl meu... Cine-și plătește datoriile se îmbogățește. Urma să primesc gratuit o bună pregătire generală și să învăț o meserie. Așa tată, așa fiu, a încheiat el, îmbrățișându-mă, dar eu nu mă înnebuneam după discurs: pentru o înțelegere e nevoie de doi. Cățelușa mea Roxane asista la festivitate, așezată în fund, lângă dl Jean. Sensul ceremoniei îi scăpa: avea noroc. A doua zi, am fost imbarcați, ea și cu mine, într-un tren cu destinația Paris. Dl Jean ne-a însoțit la gară. Aveam o panglică tricoloră înfășurată în jurul brațului și un bilet de clasa a treia. De-acum eram copilul națiunii¹, mi-a explicat dl Jean. La Gara de Est,

---

1. În original, „*pupille de la nation*“, orfan de război care a trecut în grija statului.

la Paris, voi fi întâmpinat de persoane responsabile care aveau să se ocupe de mine. Totul era prevăzut, organizat. Nu eram singurul în această situație, o să am și alți tovarăși. Urma să studiez, mi-a zis el ștergându-și nasul, să devin cineva, ca tatăl meu. Mă uitam la el. Purta acum un pardesiu gri foarte decent, dar avea același aer confuz.

— Vă mulțumesc pentru tot, i-am spus. Și nu vă faceți griji. O să mă descurc.

A scos un carnețel din buzunar și mi l-a întins.

— Ai aici adresa mea. Dacă ai neazuri...

— O să vă caut, i-am zis politico.

Am luat carnețelul. Părea mulțumit.

— O să-ți fac o mărturisire, mi-a spus el. Voi candida la alegeri. Mi-au cerut-o prietenii... Nu am dreptul să refuz. Unitatea țării s-a făcut în Rezistență, trebuie ca această unitate să fie menținută, cu orice preț...

— Să mă țineți la curent, i-am răspuns.

Trenul s-a pus în mișcare. Dl Jean a ridicat mâna, mi-a făcut un semn de adio.

— Să nu pierzi adresa mea, a strigat el.

Aveam carnețelul în mână. M-am aplecat puțin și l-am aruncat, cu toată puterea, în direcția lui. Dar nu l-am nimerit. Am avut totuși timp să-i văd expresia de stupeoare de pe chip și mâna ridicată care s-a lăsat încet în jos... Așa îl văd și astăzi, o siluetă dezarticulată și din ce în ce mai îndepărtată, un punct în spațiu, o urmă în plus, o bornă kilometrică al cărei destin e de a fi mereu depășită.

III

La Gara de Est, am fost întâmpinați de un tânăr și o tânără care păreau extrem de neliniștiți și care mă priveau cu o neîncredere evidentă, de parcă aș fi fost un obiect periculos care putea să le explodeze între degete. Tânărul ținea o listă în mână.

— Ești micuțul Luc Martin, nu-i așa? a întrebat el cu o voce rugătoare. Nu-i vreo greșeală pe undeva?

— Chiar eu sunt, l-am asigurat. Iar ea este Roxane.

— Cum, cum ai spus? Roxane?

S-a cufundat imediat în lista lui, cu un aer exasperat.

— E exact ce credeam, a zis el cu o voce fără inflexiuni, revenind la suprafață. Acest nume nu figurează pe lista mea. S-a mai făcut o greșeală undeva.

— Mai verificați o dată, Marcel, l-a implorat tânăra. Dumnezeu, alte complicații! Ultima oară, ne-au trimis drept copil al națiunii un individ de patruzeci și cinci de ani care nu știa un cuvânt în franceză, și care refuza cu încăpățănare să meargă la orfelinat, împreună cu ceilalți băieți. Ceva scârțâie undeva, e clar. Nu te îngrijora, micuțele, s-a întors ea imediat către mine, acum că suntem cu tine, totul va fi foarte bine. Dumnezeu, acum de ce ne trimit și căței?

— Nu înțeleg nimic, a zis tânărul. Doar dacă nu e o lucrătură a celor de la „Victimele Fascismului“, pentru a-i demonstra ministrului că e harababură și la noi. Roxane ai spus? Ești sigur? Am aici un Rossard, Eugène, în vârstă de cincisprezece ani. Ești sigur că nu e vorba despre el?

— În sfârșit, Marcel, vedeți bine că e un câine, s-a enervat tânăra.

— Uneori fac niște erori de-a dreptul curioase, a zis tânărul. N-am încredere.

— Dumnezeuule, discutăm aici pe peron și micul nostru prieten n-a mâncat nimic. Marcel, sunt sigură că o să se aranjeze. O să vezi, micuțule, acum că ești cu noi, totul o să meargă foarte bine.

Colegul ei părea însă din ce în ce mai puțin convins. Ba chiar s-a albit la față și a trebuit să se așeze o clipă pe valiza mea.

— Mi-a trecut prin cap o idee îngrozitoare, a zis el.

— Dumnezeuule, ce mai e? s-a speriat tânăra.

— E primul grup pe care-l primim după reorganizare, a spus tânărul, cu o voce înăbușită. Săptămâna asta trebuie să mai primim trei sute de noi copii ai națiunii. Să presupunem, cum pare să fie cazul, că a fost o eroare la bază, și că o să primim în loc trei sute de căței?

— O, Doamne! a exclamat tânăra.

— Unde o să-i cazăm?

A urmat un moment de tăcere. Tânărul s-a ridicat dintr-un salt.

— O să avertizez imediat Comitetul de organizare. Se simte sabotajul pe undeva. O manevră politică. Trebuie să facă ceva înainte ca presa să afle toată țărășenia. Duceți-l pe micul nostru prieten la Centrul de primire, o să vin și eu mai târziu.

S-a repezit către stația de metrou.

— Doamne, a spus tânăra, habar n-am ce vor face. Altfel, e așa o harababură peste tot, încât și dacă mai adăugăm trei sute de căței nu o să se observe. Hai,

CUPRINS

Prima parte	
RATONII	9
Partea a doua	
OAMENII MARI	181
Partea a treia	
BĂTRÂNUL	261